

Justitiedepartementet

103 33 Stockholm

Att återta mitt språk. Slutbetänkande från utredningen om finska och sydsamiska språken SOU 2006:19 (Ju2006/1696/D)

Sammanfattning

Statens kulturråd yttrar sig med avseende på vad som är relevant för rådets verksamhet.

Vad gäller de delar av förslaget som rör Kulturrådets verksamhet anser rådet att kostnadstäckning bör ges för de merkostnader av förvaltningskaraktär för tillhandahållande av service på minoritetsspråk som måste uppstå till följd av förslaget. Ett genomförande av de utökade eller nya uppdrag Kulturrådet kan komma att få förutsätter därutöver utökade bidragsmedel för att få effekt.

14.2 Behovet av mer litteratur på de nationella minoritetsspråken

I samband med införandet av minoritetspolitiken tillfördes litteraturstödet 750 000 kr att användas för särskilda insatser för utgivning av och främjande av de nationella minoriteternas litteratur. Tillgången på barn- och ungdomslitteratur varierar mycket mellan dessa grupper. Situationen för språken som sådana varierar också kraftigt. Sydsamiskan anses t ex vara ett hotat språk. Bristen på översättare inom vissa av dessa språk utgör en annan svårighet.

Utredaren föreslår ett tydligare uppdrag till Kulturrådet i form av ett riktat stöd för utgivning samt insatser för att distribuera barn- och ungdomsböcker

på nationella minoritetsspråk till bibliotek, förskolor och skolor. Kulturrådet delar utredningens förslag att satsningar behövs för att öka antalet barn- och ungdomsböcker på de nationella minoritetsspråken och göra dessa böcker tillgängliga för de nationella minoriteterna. Detta är viktigt både för språkens fortlevnad och för barnens språkutveckling. Ett generellt problem är bristen på reella strukturer för bokutgivning inom minoritetsgrupperna. Arbetet måste ske systematiskt och i nära samarbete med de nationella minoriteterna. Med hänsyn till de strukturella brister som ovan påtalats är det ett omfattande arbete som krävs för att åstadkomma fungerande system för detta. Kulturrådet är berett att i samarbete med de nationella minoriteterna utveckla och driva ett projekt i enlighet med utredningens förslag, förutsatt att resurser ställs till förfogande. Kulturrådet är också berett att som ett första steg göra en resurs- och kostnadsbedömning avseende ett sådant projekt.

14.2.2 Bibliotekens verksamhet

Kulturrådet anser i likhet med utredningen att biblioteksverksamhet för barn och ungdom som talar minoritetsspråk är viktig för att stimulera språk-användningen och öka tillgängligheten till media. Verksamheten bör utvecklas inom befintliga infrastrukturer och nätverk för att bli långsiktigt hållbar och för att resurserna ska användas så effektivt som möjligt. Ökad kunskap om målgrupperna bland bibliotekarier och konsulenter och ökat läsande inom skolan är önskvärt. Utvecklingen bör ske i dialog med målgrupperna. Kulturrådet vill klargöra att de bidragsformer som nämns i kapitlet, och som rådet förfogar över, givetvis kan användas för att förbättra tillgången på litteratur på samiska och andra nationella minoritetsspråk och för att utveckla metoder för läsfrämjande bland dessa grupper.

14.2.3 Bibliotekskonsulenter

Kulturrådet är tveksamt till utredningens förslag om inrättande av bibliotekskonsulenttjänster för vart och ett av minoritetsspråken i dagsläget. Situationen för de fem minoritetsspråken är mycket olika och de behov som finns kanske bättre kan tillgodoses genom olika lösningar.

14.2.4 De samiska bokbussarna

De samiska bokbussarna föreslås i utredningen få en permanent finansiering. Kulturrådet har ibland kunnat delfinansiera bokbussverksamhet med projektmedel men förordar permanenta lösningar.

14.5 Kultursatsningar som riktar sig till barn och ungdom

Utredningen föreslår att Kulturrådet särskilt bör beakta barns och ungdomars behov vid fördelning av anslagsmedel till de nationella minoriteterna. Kultur-

rådets styrelse har fattat beslut om riktlinjer för fördelningen, vilka innebär att insatser av strukturell karaktär liksom projekt med inriktning på barn och ungdom prioriteras. Många av ansökningarna riktar sig emellertid både till barn och ungdom och vuxna.

Författningsförslaget 1§ första stycket

Enligt förslaget (vilket i denna del motsvarar stadganden i såväl lagen (1999:1175) om rätt att använda samiska hos förvaltningsmyndigheter och domstolar och lagen (1999:1176) om rätt att använda finska och meänkieli hos förvaltningsmyndigheter och domstolar) skall lagen tillämpas dels av kommunala förvaltningsmyndigheter, dels av statliga *regionala och lokala* förvaltningsmyndigheter. Kulturrådet utgår från att avsikten med detta inte varit att utesluta statliga *nationella* förvaltningsmyndigheter av Kulturrådets typ, där det inte finns några regional eller lokala myndighetskanslier. Nu gällande lag är, liksom lagförslaget, otydligt i detta avseende och bör förtydligas.

Författningsförslaget 6 och 7§§

Kulturrådet konstaterar att regleringen gäller enskilda som använder samiska, finska eller meänkieli. Sådana enskilda som en statlig nationell myndighet har skäl att ha kontakt med och som talar andra minoritetsspråk, eller för den delen ett annat språk än något av dessa, omfattas alltså inte av förslaget. Kulturrådet handlägger ärenden med enskilda från samtliga nationella minoriteter. Det görs i sammanhanget ingen åtskillnad i rättighetshänseende minoriteterna sinsemellan.

Enligt förslaget (vilket även i denna del motsvarar stadganden i de två nu gällande lagarna på området) skall myndighetens beslut innehålla en upplysning på minoritetsspråket om att beslutet kan översättas *muntligen* till minoritetsspråket av myndigheten på begäran av den enskilde.

Kulturrådet förordar i stället krav på *skriftlig* översättning. Bidragsbeslut innehåller förutom själva beslutet även individualiserade skäl för beslutet. När det gäller bifall åtföljs dessutom beslutet av villkor. Det kan ofta röra sig om en flersidig beslutstext. Myndighetens möjligheter att i förväg och efterhand bedöma riktigheten i en översättning och att därmed kvalitetssäkra och dokumentera de uppgifter som lämnas skulle öka väsentligt med ett skriftlighetskrav. Ett sådant krav skulle dessutom i större utsträckning jämställa de aktuella minoritetsspråken med svenska, vilket enligt Kulturrådet vore önskvärt mot bakgrund av förslagets syfte.

Utredningen är av uppfattningen att ingivna handlingar på minoritetsspråket bör översättas till svenska om innehållet är av betydelse för ärendet, och tycks, av hänvisningen att döma, vara av uppfattningen att situationen omfattas av 8 § förvaltningslagen om anlitan­de av tolk, se s 439. Enligt ordalydelsen gäller dock det stadgandet endast då myndigheten "har att göra med någon som inte behärskar svenska eller som är allvarligt hörsel- eller talskadad." Om tanken varit att rätten att använda ett minoritetsspråk hos förvaltningsmyndigheten skall gälla oavsett den sökandes svenskakunskaper, bör detta uttryckligen anges i den nya lagen.

Kostnadstäckning bör ges för de merkostnader som kan komma att uppstå till följd av förslaget.

Detta beslut har fattats av generaldirektör Kristina Rennerstedt efter fördragning av handläggaren Anja Paulin. I den slutliga handläggningen har också handläggaren Cay Corneliusson och utredningschefen Annica Dahl deltagit.

Kristina Rennerstedt

Anja Paulin